

Piotr Korytkowski
Prezydent Miasta Konina

SPRAWIEDLIWA TRANSFORMACJA WIELKOPOLSKI WSCHODNIEJ

Wprowadzenie

Rozwój ludzkiej cywilizacji nabrał niebywałego przyspieszenia w ostatnich trzystu latach. Rewolucja przemysłowa to trwały i nieporównywalny z niczym w dziejach ludzkości dynamiczny proces zmian technologicznych, gospodarczych, społecznych i kulturowych, który został zapoczątkowany w XVIII wieku w Anglii i Szkocji. Oparte na rolnictwie i rzemiośle ówczesne gospodarki krajów europejskich, a następnie reszty świata zostały zmienione w skoncentrowane na wytwarzaniu, tętniące życiem okręgi przemysłowe z wielkimi miastami, skupiające masową produkcję w wielkich fabrykach, które czerpały moc ze wszechobecnych maszyn parowych, a następnie silników spalinowych, turbin i elektrowni.

Dotychczasowy burzliwy rozwój przemysłu oparty był – i w wielu regionach świata nadal jest – na całkowitej zmianie i degradacji środowiska naturalnego przy czerpaniu surowców przemysłowych, spalaniu miliardów ton węgla, produktów ropy naftowej i gazu ziemnego. W drugiej połowie XX wieku we wschodniej części Europy główny nacisk położono właśnie na rozwój przemysłu ciężkiego, wydobywczego i energetyki. Symbolami takiego kierunku rozwoju gospodarczego w Polsce są m.in.: konińskie, turowskie i bełchatowskie zagłębia węglowe i energetyczne. Na świecie w ostatnich dekadach XX wieku rozpoczęła trzecia faza industrializacji, która trwa do dzisiaj. Lokalizacja nie jest już uzależniona od rozmieszczenia surowców czy źródeł energii, ale od czystego środowiska, bliskości szkół wyższych czy dostępu do wykwalifikowanej kadry. Współczesna rewolucja przemysłowa charakteryzuje

się także rozwojem przemysłu wysokich technologii w tym elektroniki oraz technologii informatycznych.

Obecnie stoimy na progu czwartej rewolucji przemysłowej. To koncepcja transformacji technologicznej i organizacyjnej przedsiębiorstw, która obejmuje integrację łańcucha wartości, wprowadzanie nowych modeli biznesowych oraz cyfryzację produktów i usług.

Zarys historii sprawiedliwej transformacji¹

W latach 50. XX wieku ustanowiono Europejski Fundusz Społeczny w ramach Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali, aby ułatwić robotnikom, którzy stracili pracę z powodu rozwoju nowych technologii, skorzystanie z możliwości przekwalifikowania. Chociaż nie istniał jeszcze wtedy termin sprawiedliwej transformacji, cele tego funduszu były uderzająco podobne do celów, które obecnie uważa się za cele sprawiedliwej transformacji, czyli: przekwalifikowanie pracowników, tak aby byli lepiej przystosowani do przemysłu po głębokiej transformacji; udzielanie im pomocy w znalezieniu zatrudnienia w innych gałęziach przemysłu oraz, jeżeli pozostałe środki zawiodą, sfinansowanie ich relokacji do regionów o większych możliwościach zatrudnienia. Fundusz ten stanowił pierwszą próbę stworzenia europejskiej polityki społecznej i regionalnej. W traktacie rzymskim (1957 r.) przekształcono go następnie w Europejski Fundusz Społeczny (EFS), który na wczesnych etapach był również wykorzystywany do wspierania pracowników, którzy stracili pracę w sektorach podlegających modernizacji, takich jak np. sektor wydobywania węgla (Komisja Europejska, 2007).

Terminu sprawiedliwa transformacja zaczęto używać w latach 90. XX wieku, a do debaty politycznej wprowadziły go północnoamerykańskie związki zawodowe. Wspomniane związki zawodowe skupiały się głównie na wspieraniu pracowników, którzy stracili pracę na skutek wprowadzenia bardziej restrykcyjnej polityki w zakresie ochrony środowiska. Skłoniło to Międzynarodową Konfederację Związków Zawodowych do rozpoczęcia dyskusji na temat społecznego wymiaru transformacji podczas międzynarodowych negocjacji w sprawie klimatu. Podczas negocjacji przedstawiciele

¹ A Just Transition Fund – IPOL_STU(2020)651444_PL – Publikacja Parlamentu Europejskiego kwiecień 2020.

związków zawodowych zaczęli wysuwać argument, że transformacja nie może się udać bez zaangażowania pracowników i ich społeczności. Związkowcy podkreślali fakt, że jedynym sposobem, aby pracownicy czuli, że mogą się zaangażować w ten proces, nie ryzykując swojego źródła utrzymania, jest prowadzenie dialogu społecznego i odpowiedniej polityki społecznej.

Związkowcy przedstawili politykę dotyczącą sprawiedliwej transformacji jako sposób stworzenia partnerstwa między władzami publicznymi z jednej strony a pracownikami i związkami zawodowymi z drugiej, aby osiągać cele związane z klimatem. Na początku XXI wieku wspomniane związki zawodowe opublikowały kilka badań, w których wykazały silny potencjał do tworzenia miejsc pracy w przypadku prawidłowego zarządzania polityką klimatyczną i włączania do niej zasad sprawiedliwej transformacji (Renner i in. 2008).

W 2015 r. Międzynarodowa Organizacja Pracy opublikowała *Wytyczne dotyczące sprawiedliwej transformacji*, w których określiła następujący zestaw zasad, którymi należy kierować się podczas transformacji gospodarek i społeczeństw na model zrównoważony pod względem środowiskowym: (I) konieczność uzyskania silnej społecznej zgody w odniesieniu do celów zrównoważonego rozwoju i prowadzących do nich ścieżek; (II) konieczność ustanowienia kompleksowych ram polityki zapewniających spójność pod względem gospodarczym, środowiskowym, społecznym, edukacyjno-szkoleniowym i związanym z pracą; (III) konieczność prowadzenia znaczącego i prawidłowo funkcjonującego dialogu społecznego podczas całego procesu na wszystkich szczeblach zarządzania.

Starania te doprowadziły ostatecznie do włączenia koncepcji sprawiedliwej transformacji do preambuły porozumienia paryskiego w 2016 r., w której uznano *konieczność sprawiedliwej transformacji pracowników oraz tworzenia godnej pracy i wysokiej jakości miejsc pracy, zgodnie z priorytetami rozwoju określonymi na poziomie krajowym*. Podczas 24. Konferencji Stron (COP24) w 2019 r. szefowie państw przyjęli Śląską Deklarację Solidarnej i Sprawiedliwej Transformacji – dokument, w którym podkreślili konieczność prowadzenia dialogu społecznego, a także możliwości zatrudnienia, jakie niesie ze sobą transformacja. Włączenie do tych ram koncepcji sprawiedliwej transformacji wnosi do nich wymiar długoterminowego planowania. Sprawiedliwa transformacja powinna nie tylko zapewniać wsparcie społeczne na rzecz pracowników i społeczności najbardziej dotkniętych transformacją, lecz powinna być również częścią większych ram długoterminowego planowania transformacji regionów

i państw w kierunku gospodarek neutralnych pod względem emisji dwutlenku węgla.

Na poziomie UE podstawą koncepcji sprawiedliwej transformacji jest szereg tekstów prawnych i strategii. Pierwszym z nich jest przyjęty w 2015 r. przez Komisję Europejską pod przewodnictwem Jeana-Claude'a Junckera pakiet dotyczący unii energetycznej, w którym uznano, że *sprawiedliwa i uczciwa transformacja energetyczna będzie wymagała przekwalifikowania zawodowego lub podwyższania kwalifikacji pracowników w niektórych sektorach oraz w razie potrzeby, środków socjalnych na odpowiednim poziomie*. W rozporządzeniu z 2018 r., w którym określono mechanizmy zarządzania dotyczące tego pakietu, szerzej omówiono tę kwestię, wskazując zmiany w zachowaniach inwestycyjnych i we wprowadzaniu zachęt we wszystkich obszarach polityk jako niezbędne kroki, które należy podejmować w celu osiągnięcia społecznie akceptowalnej i sprawiedliwej transformacji.

Unia Europejska prowadzi również kilka inicjatyw służących wspieraniu sprawiedliwej transformacji w regionach górniczych. W ramach funduszu modernizacyjnego utworzonego na potrzeby czwartego etapu EU ETS projekty mające na celu sprawiedliwą transformację będą kwalifikowały się do finansowania. Będą to konkretnie projekty, które mają „ułatwić pracownikom zmianę miejsca zatrudnienia oraz zdobywanie nowych i specjalistycznych umiejętności, wspierać edukację, inicjatywy zatrudnieniowe i start-upy, utrzymując dialog z partnerami społecznymi”. Dodatkowo ustanowiono platformę dla regionów górniczych w okresie transformacji, aby mogły one korzystać z wymiany doświadczeń i dowiadywać się więcej na temat unijnych programów i dostępnej pomocy. Platforma ta stanowi działanie przygotowawcze przed ustanowieniem Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji.

W 2019 roku Komisja Europejska podjęła ambitne zobowiązanie, aby uczynić Europę pierwszym kontynentem neutralnym klimatycznie, przy jednoczesnym zapewnieniu, że przejście na taki nowy model zielonego wzrostu będzie przebiegało w sposób sprawiedliwy względem wszystkich obywateli i terytoriów Unii Europejskiej. Uchwalona przez UE polityka klimatyczna będzie w sposób nierównomierny wpływać na europejskie regiony, społeczności, sektory i na europejskich pracowników, dlatego też musi jej towarzyszyć polityka społeczna i gospodarcza, dzięki której nikt nie pozostanie w tyle i szanse się wyrównają.

14 stycznia 2020 r. Komisja opublikowała wniosek w sprawie mechanizmu sprawiedliwej transformacji (MST) będącego częścią pakietu polityki Europejskiego Zielonego Ładu.

Celem MST jest zapewnienie wsparcia terytoriom, które stoją przed poważnymi wyzwaniami społeczno-gospodarczymi związanymi z osiągnięciem neutralności klimatycznej. Inicjatywa ta składa się z trzech filarów: nowego Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST), wykorzystania części finansowania w ramach InvestEU do celów związanych z klimatem oraz utworzenia instrumentu pożyczkowego Europejskiego Banku Inwestycyjnego dla sektora publicznego gwarantowanego częściowo przez budżet UE.

Sprawiedliwa Transformacja w Wielkopolsce Wschodniej

Na terenie Polski w pierwszej kolejności wskazano trzy regiony wymagające takiego wsparcia: Wielkopolskę Wschodnią, Górny Śląsk i region wałbrzyski. Obecnie mówi się także o Bełchatowie, Bogdanie, Małopolsce Zachodniej i Turoszowie.

Wielkopolska Wschodnia zaklasyfikowana została w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego 2020+ oraz Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku jako obszar paliwo-energetyczny szczególnie narażony na skutki zmian klimatycznych oraz wymagający podjęcia zintegrowanych i skoordynowanych działań w kierunku transformacji społeczno-gospodarczej. Swoim zasięgiem obejmuje ona Konin oraz powiaty: koniński, kolski, słupecki i turecki, zajmujące łącznie powierzchnię 4,4 tys. km², co stanowi 14,9% powierzchni województwa, i zamieszkiwane przez 433,3 tys. osób (2019 r.).

Ta część regionu charakteryzuje się wieloma niekorzystnymi trendami. Biorąc pod uwagę produkt krajowy brutto (PKB) per capita jest jednym z najgorzej rozwiniętych gospodarczo obszarów województwa, z najwyższą stopą bezrobocia wśród wszystkich subregionów Wielkopolski. W sferze społecznej problemem jest starzenie się społeczeństwa, ubóstwo i wysokie, ujemne saldo migracji.

O współczesnym charakterze tego obszaru zdecydowały występujące zasoby węgla brunatnego, spalanie którego jest jednym z najbardziej zanieczyszczających środowisko i cechujących się największą intensywnością emisji CO₂ sposobów wytwarzania energii elektrycznej. Struktura gospodarki Wielkopolski Wschodniej charakteryzuje się wysokim stopniem specjalizacji ukierunkowanej na działalność przemysłową, w którym kluczową rolę odgrywa Grupa Kapitałowa Zespołu Elektrowni Pątnów-Adamów-Konin SA (największa prywatna, niekontrolowana

przez Skarb Państwa grupa energetyczna w Polsce), która silnie wpływa na środowisko.

Ograniczenie bądź zaprzestanie działalności przemysłu wydobywczego oraz energetycznego opartego o kopalne źródła energii, bez podjęcia odpowiednich działań transformacyjnych, spowoduje szereg negatywnych skutków, począwszy od spowolnienia gospodarczego. Wynika to m.n. z faktu, że Grupa ZE PAK jest istotnym źródłem PKB subregionu. W 2019 r. wygenerowała ok. 1,5 mld zł wartości dodanej brutto tj. około 6,1% PKB podregionu konińskiego. Lokalna gospodarka, włączając w to sektory niezwiązane z górnictwem czy energetyką, pobudzana jest również przez znaczne środki pochodzące z wynagrodzeń pracowników Grupy ZE PAK. W 2019 r. koszty świadczeń pracowniczych kształtowały się na poziomie ponad 406 mln zł.

Grupa ZE PAK stanowi ważne źródło dochodów sektora finansów w Polsce. Łączna wartość środków, które odprowadziła do tego sektora poprzez podatki, składki i opłaty wyniosła w 2019 r. 597,5 mln zł. Działalność grupy przekłada się ponadto na dochody jednostek samorządu terytorialnego. Do budżetów samorządów terytorialnych trafia część PIT i CIT, podatek od nieruchomości (wyłącznie do budżetów gmin) oraz opłata za korzystanie ze środowiska, w tym za wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza, która trafia na rachunek województwa wielkopolskiego, a następnie jest redystrybuowana na rachunki bankowe Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz na budżety gmin i powiatów. W 2019 r. do administracji samorządowej trafiło łącznie blisko 127 mln zł od Grupy ZE PAK, z czego najwięcej środków zasililo budżety samorządów terytorialnych (gmin i powiatów) znajdujących się na obszarze następujących powiatów: konińskiego (50,8 mln zł, tj. 46% wszystkich dochodów publicznych), Konina (27 mln zł, tj. 25% wszystkich dochodów publicznych) oraz tureckiego (26 mln zł, tj. 24% wszystkich dochodów publicznych). Do wyżej wymienionych samorządów powiatowych i gmin na ich terenie trafiło blisko 95% wszystkich dochodów jakie Grupa ZE PAK odprowadziła do gminnej i powiatowej administracji samorządowej.

W wyniku działalności wydobywczej KWB „Konin” oraz KWB „Adamów”, wartość płatności publiczno-prawnych odprowadzanych przez koncern w 2019 r. wyniosła 119,1 mln zł. W związku z ograniczaniem działalności wydobywczej, wartość płatności publiczno-prawnych odprowadzanych przez koncern w ramach działalności górniczej spadła o 10% w stosunku do 2016 roku. Znaczna część tych środków trafiła do

gminnych i powiatowych jednostek samorządu terytorialnego (ok. 60%, tj. ok. 70 mln zł), następnie do organów administracji rządowej (ok. 25%), natomiast 15% do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego.

Gminy, na terenie których prowadzona jest eksploatacja odkrywek otrzymują istotny przychód do własnych budżetów. Wraz z zakończeniem działalności górniczej nieunikniony będzie spadek dochodów podatkowych części samorządów. W przypadku niektórych gmin, udział dochodów z działalności wydobywczej Grupy ZE PAK w ich dochodach własnych osiąga nawet 40–60%. Istotnym przypadkiem jest gmina Kleczew, na terenie której znajduje się siedziba Kopalni Węgla Brunatnego „Konin” oraz odkrywka „Józwin”. Utrata dochodów przez samorządy, w szczególności w przypadku gmin, które swój budżet w znacznym zakresie opierają na dochodach Grupy ZE PAK, a także wzrost bezrobocia czy migracje mieszkańców wpłyną istotnie na spadek dochodów samorządów terytorialnych, co w konsekwencji przełoży się na ograniczenie realizacji rozwojowych inwestycji i dalszą marginalizację subregionu.

Podjęcie działań łagodzących skutki transformacji w kierunku neutralności klimatycznej istotne jest również z punktu widzenia rynku pracy, na którym Grupa ZE PAK odgrywa istotną rolę (transformacja wiązać się będzie zarówno z utratą miejsc pracy, jak i koniecznością przekwalifikowania pracowników). Pod koniec 2019 r. grupa ZE PAK zatrudniała ponad 4,6 tys. osób. Z obszaru subregionu pochodziło 98% pracowników, wśród nich 48% pochodziło z Konina, 32% z powiatu konińskiego, a 16% z powiatu tureckiego. Problem transformacji energetycznej będzie pośrednio oddziaływał również na kobiety, które są nieaktywnymi zawodowo członkami rodzin pracowników grupy utrzymujących samodzielnie gospodarstwa domowe. Najwięcej pracowników grupy ZE PAK zatrudnionych było w Koninie (28,4% całej populacji pracowników grupy ZE PAK), Turku (9,8%) oraz gminach: Kazimierz Biskupi (9,2%), Kleczew (8,8%) i Ślesin (7,5%). W wyżej wymienionych gminach zamieszkuje prawie 2/3 pracowników grupy, zaś w kolejnych pięciu (Wierzbinek, Sompolno, Kramsk, Golina, Wilczyn) kolejne 18% pracowników.

Pracownicy grupy ZE PAK stanowili w przypadku mniejszych gmin Wielkopolski Wschodniej liczny odsetek populacji pracujących (zatrudnionych, zamieszkałych na terenie danej gminy). Odsetek ten jest szczególnie wysoki w gminach: Kazimierz Biskupi (prawie 40%), Wilczyn czy Wierzbinek (ok. 30%). Uwzględniając fakt, że pracownicy grupy ZE PAK to w 91% mężczyźni, odsetek ten w odniesieniu jedynie do mężczyzn

pracujących jest prawie dwukrotnie wyższy i wynosi odpowiednio 75%, 66% i 48%. Innymi słowy, około połowa mężczyzn zamieszkałych na terenie danej gminy to pracownicy grupy. Świadczy to o dominującej pozycji tego koncernu jako lokalnego pracodawcy.

Powstanie i funkcjonowanie kompleksu paliwowo-energetycznego miało na przestrzeni lat duży wpływ na rozwój gospodarczy i społeczny subregionu oraz dało impuls do dynamicznego rozwoju innych branż. W związku z tym działalność grupy przekłada się także na zatrudnienie w bezpośrednim oraz pośrednim otoczeniu, które może zostać zredukowane w wyniku transformacji.

Bez podjęcia działań mających na celu przekwalifikowanie pracowników oraz stworzenie nowych miejsc pracy w innych sektorach, a także aktywizacji zawodowej osób z grup nieaktywnych zawodowo nastąpi znaczny wzrost poziomu bezrobocia, który obecnie jest już względnie wysoki, co wynika m.in. z likwidacji w ostatnich latach dużej liczby miejsc pracy w grupie ZE PAK (od 2011 r. zatrudnienie w grupie spadło o ponad 4 tys. osób). Stopa bezrobocia rejestrowanego w subregionie wynosiła co prawda w 2019 r. 5,8%, przy 14,7% w 2011 r., jednak jej spadek spowodowany był aktualną koniunkturą gospodarczą, która niezmiennie kształtowała się na poziomie znacznie wyższym niż średnio w województwie (2,8% w 2019 r.).

Ważną kwestią powiązaną z rynkiem pracy, którą należy wziąć pod uwagę w procesie transformacji jest również przeciętne wynagrodzenie w grupie ZE PAK, które w 2019 r. wzrosło do średniego poziomu 5490 zł i przekraczało wartość przeciętnego wynagrodzenia brutto w podregionie konińskim o 29% oraz w województwie o 17%. Było również wyższe od wartości wynagrodzenia brutto w największym mieście subregionu (Koninie) o 21%.

Dotychczasowy relatywnie wysoki poziom wynagrodzeń w grupie może stanowić barierę w poszukiwaniu czy znalezieniu nowej pracy poza strukturą grupy ze względu na oczekiwania pracowników dotyczące wysokości wynagrodzenia (chęć jego utrzymania na poziomie oferowanym przez grupę ZE PAK). Dla prowadzenia skutecznego procesu transformacji niezwykle istotna jest też informacja, kiedy dana grupa pracowników, według obecnego stanu zatrudnienia, nabędzie uprawnienia emerytalne. Jest to kluczowe dla stwierdzenia, jaka część pracowników grupy ZE PAK straci pracę w wyniku przymusowej, wywołanej czynnikami ekonomicznymi restrukturyzacji, a jaka część odejdzie w wyniku nabycia uprawnień emerytalnych. Istnieje również istotna różnica między strukturą wieku kobiet i mężczyzn zatrudnionych w grupie ZE PAK. Mężczyźni powyżej

50 roku życia stanowią co prawda 35% całej grupy mężczyzn, a w grupie kobiet powyżej 50 roku życia jest istotnie wyższy i wynosi 54%. Zatem zamknięcie obecnej działalności kompleksu w czasie najbliższych 10 lat będzie się przede wszystkim odnosić do dalszej redukcji zatrudnienia wśród mężczyzn, głównie pracujących przy bezpośredniej eksploatacji złóż i w elektrowniach. Do 2025 r. uprawnienia emerytalne nabędzie 1,5 tys. pracowników koncernu, tj. 38% pracowników. Do 2030 r. w naturalny sposób uprawnienia nabędzie łącznie 55% pracowników. Kluczowe tu jest zatem tempo zamykania odkrywek i elektrowni, co przekładać się będzie na tempo ograniczania zatrudnienia.

Zakładać można, że dotychczasowe tempo redukcji zatrudnienia (średnio 150 pracowników kwartalnie) zostanie utrzymane i po 2025 r. dalsza ewentualna eksploatacja Elektrowni „Pątnów II” będzie wymagać dużo mniejszej liczby pracowników. Zgodnie z planami grupy część pracowników, którzy będą otrzymywać wypowiedzenia z pracy dostanie oferty pracy w instalacji i utrzymaniu farm fotowoltaicznych. Liczba miejsc pracy w grupie i popyt na pracę w nowym łańcuchu wartości wokół OZE będą niewystarczające, aby zatrudnić zwolnionych pracowników, zatem konieczne jest tworzenie miejsc pracy również w innych sektorach. Transformacja w kierunku gospodarki zeroemisyjnej niesie ze sobą ryzyko pojawienia się negatywnych skutków społecznych, w tym demograficznych. Likwidacja sektora wydobywczego oraz ograniczenie zatrudnienia w sektorze energetycznym mogą przyczynić się do zwiększenia natężenia migracji mieszkańców, w szczególności ludzi młodych. To z kolei może pogłębić problem depopulacji, a także spowodować wzrost poziomu wykluczenia społecznego i ubóstwa w subregionie.

Transformacja grupy ZE PAK stanowi istotne wyzwanie dla rynku pracy w regionie. Wymaga ono pogłębionej analizy, współpracy różnych podmiotów i zaplanowania odpowiednich działań. Przyszła sytuacja grupy ZE PAK i ostateczny kształt jej transformacji zależy od decyzji biznesowych grupy oraz polityk publicznych i regulacji na poziomie Polski i UE. Mimo podjętych działań i przyjętych kierunków strategii grupy ZE PAK, przykłady transformacji spółek i sektorów górniczych na świecie wskazują, że w przypadku braku szerokiego zakresu działań łągodzących negatywne skutki przemian w kierunku neutralności klimatycznej, transformacja może wiązać się z trwałym wzrostem stopy bezrobocia w subregionie, w związku z istotną redukcją zatrudnienia w grupie.

Dlatego na obszarze Wielkopolski Wschodniej, obejmującej miasto Konin oraz powiaty: koniński, kolski, słupecki i turecki, od kilku lat narastała

potrzeba ujęcia w sprawiedliwe ramy głębokich zmian gospodarczych, społecznych i środowiskowych zachodzących w wyniku stopniowego zmniejszania wydobycia i spalania węgla brunatnego w miejscowych elektrowniach oraz zanikania branż kooperujących. Na toczącej się już transformacji i praktyce przemian powstały przesłanki opracowania planu dla regionu, który był uzależniony od jednej gałęzi przemysłu – od sektora wydobywczego i energetycznego. Potrzeba przeprowadzenia sprawiedliwej transformacji dla Wielkopolski Wschodniej nie została zauważona jedynie przez władze lokalne, ale również przez samorząd województwa wielkopolskiego, który wykazał chęć podjęcia działań związanych z jak najszybszym osiągnięciem stanu gospodarki zeroemisyjnej, przy zachowaniu zasad sprawiedliwej transformacji.

Dowodem na to jest wyodrębnienie w Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku jako jednego z kluczowych pakietów działań transformacji Wielkopolski Wschodniej (w ramach którego jednym z pierwszych elementów powinno być opracowanie dokumentu strategicznego na możliwie wczesnym etapie działań transformacyjnych), a także powołanie Pełnomocnika Zarządu Województwa Wielkopolskiego ds. Restrukturyzacji Wielkopolski Wschodniej. Sejmik Województwa Wielkopolskiego przyjął ponadto stanowisko dotyczące inicjatywy Sprawiedliwej Transformacji w regionie Wielkopolski Wschodniej, w którym wnosi o podjęcie wszelkich działań zmierzających do czynnego wspierania tej inicjatywy. W stanowisku podkreślono m.in. potrzebę większego zaangażowania instytucji szczebla krajowego w inicjatywę sprawiedliwej transformacji, a także jak najszybszego podjęcia przez Rząd RP prac nad programem kompensacyjnym dla górników i energetyków z Wielkopolski Wschodniej na podobnych warunkach jakie przyjęto dla górników i energetyków ze Śląska.

Istotnym krokiem w kierunku realizacji działań związanych z urzeczywistnieniem tej idei było podpisanie 3 kwietnia 2019 r. *Porozumienia na rzecz sprawiedliwej transformacji energetycznej Wielkopolski Wschodniej*, parafowanego przez ponad 40 przedstawicieli podmiotów (obecnie jest ich blisko 100) pochodzących w szczególności z obszaru subregionu, reprezentujących zarówno sektor publiczny (samorządy), jak i prywatny oraz pozarządowy. Porozumienie stało się fundamentem do powołania w 2020 r. na obszarze Wielkopolski Wschodniej grup roboczych, których zadaniem było opracowanie rekomendacji dla *Terytorialnego planu sprawiedliwej transformacji*. Jak podkreśliła grupa ekspercka *Sprawiedliwa transformacja* działająca w ramach Zespołu ds. Rozwoju Przemysłu Odnawialnych Źródeł Energii i Korzyści dla Polskiej Gospodarki przy

Ministrze Klimatu i Środowiska, wielopodmiotowa współpraca na rzecz sprawiedliwej transformacji z Wielkopolski Wschodniej to unikalny kapitał społeczny, który należy wykorzystać jako fundament dla całego procesu w regionie oraz przykład dla innych regionów, które będą się zmieniać w podobny sposób.

Koncepcja Planu Sprawiedliwej Transformacji, zawierająca m.in. propozycje wyzwań, celów, priorytetów i kierunków interwencji czy kształtu systemu instytucjonalnego, stanowi punkt wyjścia do dyskusji nad tymi elementami (m.in. w ramach wyżej wspomnianych grup roboczych), po uzgodnieniu których docelowo wypracowane zostaną dwa dokumenty:

1. *Terytorialny plan sprawiedliwej transformacji Wielkopolski Wschodniej na lata 2021–2027* (krótkookresowy), zgodny z wymogami projektu Rozporządzenia ustanawiającego Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji, o węższym zakresie, sporządzony w celu spełnienia wymogów umożliwiających pozyskanie środków unijnych z nowej unijnej perspektywy finansowej oraz
2. długookresowy i kompleksowy dokument strategiczny (o horyzoncie czasowym do 2040 r.) w zakresie osiągnięcia zeroemisyjnej, zasobooszczędnej i zdywersyfikowanej gospodarki oraz zapewnienia wysokiej jakości życia.

Opracowanie *Terytorialnego planu sprawiedliwej transformacji Wielkopolski Wschodniej na lata 2021–2027*, będącego elementem szerszego systemu programowania nowej unijnej perspektywy finansowej (plan stanowić powinien załącznik do Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2021–2027 lub do Regionalnego Programu Operacyjnego Sprawiedliwej Transformacji dla Wielkopolski Wschodniej), jest konieczne w celu umożliwienia wydatkowania funduszy unijnych w ramach mechanizmu sprawiedliwej transformacji, który składa się z trzech filarów:

1. Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji wdrażanego w ramach zarządzania dzielonego.
2. Specjalnego systemu sprawiedliwej transformacji w ramach Programu InvestEU.
3. Instrumentu pożyczkowego na rzecz sektora publicznego mającego na celu mobilizowanie dodatkowych inwestycji w regionach dotkniętych skutkami transformacji.

Terytorialny plan sprawiedliwej transformacji będzie więc z jednej strony korzystać z zasobów Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji przeznaczonych na działania z zakresu żywienia gospodarczego, wsparcia rynku pracy oraz regeneracji i rekultywacji zdegradowanych terenów, a z drugiej jego realizacja wspierana będzie pozostałymi filarami mechanizmu.

Transformacja Wielkopolski Wschodniej powinna obejmować zmiany zachodzące w procesie wieloaspektowych przekształceń, przynoszących korzyści nie tylko gospodarcze, ale również środowiskowe, w szczególności w zakresie przywracania właściwych stosunków wodnych oraz różnorodności biologicznej zdegradowanych terenów, przestrzenne i społeczne w celu zapewnienia wysokiej jakości życia i możliwości rozwoju w długim horyzoncie czasu.

W kontekście wyzwań transformacyjnych nie jest możliwe przeprowadzenie całego procesu transformacji w ciągu najbliższej dekady ograniczając się tylko do zakresu interwencji określonego rozporządzeniem unijnym dla perspektywy finansowej 2021–2027. Istotne jest w tym zakresie myślenie i planowanie działań w długiej perspektywie czasowej, czego efektem będzie opracowanie kompleksowego i długofalowego dokumentu strategicznego. W związku z tym koncepcja nie ogranicza się jedynie do elementów i zakresu interwencji planu określonych w projekcie Rozporządzenia ustanawiającego Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji, ale uwzględnia także m.in. analizę problemów i endogenicznych potencjałów subregionu w innych obszarach związanych z jego przemianą, takich jak: zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej, poprawa opieki zdrowotnej i pomocy społecznej czy spójności komunikacyjnej.

Rozpoznanie szerokiego spektrum potrzeb rozwojowych jest również istotne ze względu na traktowanie środków z Funduszu Sprawiedliwej Transformacji jako impulsu do społeczno-gospodarczego łagodzenia skutków zmiany technologicznej związanej z implementacją rozwiązań w zakresie odnawialnych źródeł energii (OZE) i zieloną gospodarką, który musi zostać wzmocniony innymi funduszami europejskimi i krajowymi, środkami Europejskiego Banku Inwestycyjnego czy sektora górniczo-energetycznego, umożliwiając finansowanie również innych obszarów wykraczających poza FST.

Koncepcja, która powstała przy udziale grup roboczych, stanowi bazę i punkt odniesienia dla dalszych prac strategicznych i programowych na rzecz transformacji Wielkopolski Wschodniej. Dokument i wskazane w nim wyzwania oraz cele, a także priorytety i kierunki interwencji

wyznaczające pola możliwych do realizacji przedsięwzięć mają charakter otwarty i zakłada się, że na etapie prac nad *Terytorialnym planem sprawiedliwej transformacji Wielkopolski Wschodniej na lata 2021–2027* oraz długookresowym i kompleksowym dokumentem strategicznym (o horyzoncie czasowym do 2040 r.) mogą one ulec modyfikacji, m.in. w związku z przyjętymi wymogami prawnymi, przeprowadzonymi analizami czy uzgodnieniami w ramach dalszych prac grup roboczych.

Ponadto programowanie perspektywy 2021–2027 obejmuje przygotowanie nie tylko *Terytorialnego planu sprawiedliwej transformacji dla Wielkopolski Wschodniej*, ale również dokumentów wykonawczych, jak programu operacyjnego czy w dalszej kolejności szczegółowego opisu osi priorytetowych. Dlatego w koncepcji z jednej strony zamieszczono elementy ogólne o charakterze strategicznym oraz elementy szczegółowe o charakterze operacyjnym (np. dotyczące kierunków interwencji), które będą przydatne na etapie tworzenia wyżej wymienionych dokumentów wykonawczych.

Sprawiedliwa transformacja w ramach Wielkopolskiej Doliny Energii

Wielkopolska Dolina Energii² to wspólnota geograficzna i gospodarcza obszaru pięciu powiatów: Miasta Konin, konińskiego, kolskiego, tureckiego i słupeckiego, obejmująca łącznie 43 gminy i 15 miast. Region Wielkopolski Wschodniej świadomie wchodzi w trudny proces transformacji energetycznej – przejścia od energetyki węglowej do tej opartej o odnawialne źródła energii wraz z najnowszymi technologiami wytwórczymi, których przykładem jest produkcja zielonego wodoru. Działania w celu budowy i wprowadzenia efektywnego energetycznie, czystego i ekologicznego przemysłu są motorem napędowym lokalnych samorządów, przedsiębiorców i społeczności lokalnych.

Wyróżnikami regionu są przede wszystkim: nastawienie na zielone źródła energii, dobra dostępność komunikacyjna, kapitał ludzki o dużym potencjale oraz dostęp do środków unijnych. Od pierwszych miesięcy 2020 roku Miasto Konin wraz z Agencją Rozwoju Regionalnego SA w Koninie prowadzi działania promocyjne i sformalizowaną współpracę na rzecz transformacji całego regionu Wielkopolski Wschodniej poprzez

² Źródło – <https://www.wde.org.pl/>.

projekt nazwany: *Budowa i promocja marki: Wielkopolska Dolina Energii*, współfinansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego realizowany w ramach Osi Priorytetowej 1 – *Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka*, Działania 1.4 – *Internacjonalizacja gospodarki regionalnej*, Poddziałania 1.4.2 – *Promocja gospodarcza regionu, Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014–2020*.

Cel projektu to poprawa atrakcyjności inwestycyjnej oraz rozwoju społeczno-gospodarczego subregionu konińskiego, poprzez rozwój kompleksowego systemu zarządzania promocją gospodarczą i inwestycyjną regionu oraz stworzenie warunków dla internacjonalizacji działalności gospodarczej i rozwoju sieci współpracy z podmiotami zagranicznymi.

Działania zaplanowane w ramach realizacji projektu zostały ujęte w trzech obszarach:

1. Budowa marki *Wielkopolska Dolina Energii*, czego efektem będzie ujednoczenie oraz poprawa wizerunku i rozpoznawalności regionu. Kierunki działań dla tego obszaru to przede wszystkim: udział w wystawach międzynarodowych, opracowanie materiałów informacyjno-promocyjnych, opracowanie materiałów wizualizacyjnych marki *Wielkopolska Dolina Energii*, opracowanie strony internetowej oraz filmu promującego cały region Wielkopolski Wschodniej.
2. Promocja Gospodarcza regionu, której celem jest wzrost poziomu handlu zagranicznego w subregionie głównie poprzez rozpoczęcie lub rozwój sprzedaży na rynkach zagranicznych, jak i umożliwienie dostępu małych i średnich przedsiębiorstw z regionu do rynków zagranicznych. Kierunki działań dla tego obszaru to przede wszystkim: udział w targach zagranicznych, udział w konferencjach o charakterze międzynarodowym, opracowanie analiz potencjału eksportowego regionu, stworzenie platformy internetowej, opracowanie materiałów informacyjno-promocyjnych (broszura, film, spot reklamowy itp.) organizacja ogólnopolskich konferencji z udziałem gości i ekspertów zagranicznych czy organizacja grup roboczych służących wymianie doświadczeń z udziałem zagranicznych gości, ekspertów oraz partnerów biznesowych.
3. Promocja Inwestycyjna, której celem jest zwiększenie szans napływu inwestorów do subregionu konińskiego, połączenie promocji gospodarczej i inwestycyjnej celem ukazania silnych stron i atutów subregionu na arenie międzynarodowej i krajowej oraz stworzenie

i rozwój kompleksowej oferty oraz bazy inwestycyjnej subregionu. Kierunki działań dla tego obszaru to przede wszystkim: promocja gospodarcza i inwestycyjna na arenie międzynarodowej, szkolenia dla samorządów w zakresie pozyskiwania nowych inwestorów, stworzenie profesjonalnej elektronicznej bazy ofert, promocja w mediach, organizacja ogólnopolskich konferencji z udziałem gości zagranicznych.

Kierunki i założenia Sprawiedliwej Transformacji Wielkopolski Wschodniej

Sprawiedliwa Transformacja to proces odchodzenia od wydobycia i zużycia węgla z uwzględnieniem potrzeb i obaw społeczności zamieszkujących regiony węglowe. Zmiany zachodzące w wyniku Sprawiedliwej Transformacji polegają na porzuceniu szkodliwych dla ludzkości i klimatu technologii oraz rozwinięciu zrównoważonych metod pozyskiwania i wytwarzania energii. Najważniejszym elementem sprawiedliwej transformacji jest odniesienie jej do kwestii kosztów społecznych oraz uwzględnienie potrzeby ochrony pracowników, którzy narażeni są na utratę pracy. Celem sprawiedliwej transformacji jest przeprowadzenie zmian w taki sposób, aby pracownicy nie zostali poszkodowani oraz aby zapewnić im realną zawodową alternatywę³.

Sprawiedliwa Transformacja to także szansa na rozwój dla całych regionów. Szansa na inwestycje w odnawialne źródła energii oraz kreowanie nowych rynków związanych z zieloną energetyką czy zrównoważonym transportem. To możliwość zwiększania potencjału poszczególnych terenów oraz rozwijanie branż, które do tej pory cierpiały w wyniku aktywnego wydobycia węgla, takich jak na przykład turystyka. Wreszcie, Sprawiedliwa Transformacja to także szansa na rewitalizację terenów miejskich i przyrodniczych oraz naprawę szkód wyrządzonych w wyniku intensywnej eksploatacji złóż.

Sprostanie wyzwaniom związanym ze zmianami klimatu i środowiska przyrodniczego to najważniejsze zadanie, jakie stoi obecnie przed Unią Europejską. Odpowiedzią na te wyzwania jest *Europejski Zielony Ład*, tj. nowa strategia na rzecz wzrostu, której cel stanowi przekształcenie Unii w sprawiedliwe i prosperujące społeczeństwo żyjące w nowoczesnej,

³ www.wwf.pl/aktualnosci/sprawiedliwa-transformacja.

zasobooszczędnej i konkurencyjnej gospodarce, która w 2050 r. osiągnie zerowy poziom emisji gazów cieplarnianych, a wzrost gospodarczy nie będzie odbywał się kosztem wykorzystania zasobów naturalnych.

W przypadku Wielkopolski Wschodniej przyjęto podejście, zgodnie z którym w zakresie transformacji energetycznej podejmowane będą działania mające docelowo doprowadzić subregion do neutralności klimatycznej już w 2040 r. Zakłada się ponadto, że do 2030 r. nastąpi zaprzestanie eksploatacji węgla oraz jego wykorzystywania w elektroenergetyce i ciepłownictwie⁴.

Osiągnięcie powyższych celów powinno być możliwe dzięki podejmowaniu różnych inicjatyw, które sprawią, że w 2040 r. Wielkopolska Wschodnia stanie się krajowym liderem zielonej transformacji, a dominującą gałęzią gospodarki zostanie zeroemisyjny i zasobooszczędny energetycznie przemysł, w tym sektor paliwowo-energetyczny, wykorzystujący innowacyjne, zielone technologie. Kluczowe będzie podejmowanie inicjatyw dzięki którym Wielkopolska Wschodnia stanie się wiodącym w skali kraju producentem zielonej energii z odnawialnych źródeł oraz producentem i eksporterem wodoru.

Zakłada się, że zostaną podjęte ukierunkowane i skoordynowane działania m.in. w zakresie zwiększenia efektywności energetycznej, wykorzystania nośników energii neutralnych dla klimatu, transformacji gospodarki w gospodarkę o obiegu zamkniętym, rozwoju nowoczesnego sektora biogospodarki i czystej mobilności, których efektem będzie ograniczenie emisji CO₂ w sektorze elektroenergetycznym o ponad 90–95% do 2030 r., a w pozostałych sektorach do 2040 r. o 80–90%.

Jednocześnie będą prowadzone prace w celu zrównoważenia pozostałych emisji przez zwiększenie poziomu ich pochłaniania m.in. poprzez wzrost lesistości obszaru. Realizowane będą działania, dzięki którym do 2030 r. nastąpi redukcja emisji gazów cieplarnianych o 55% (w stosunku do poziomu 1990 r.), zwiększenie udziału energii z odnawialnych źródeł energii w całkowitym zużyciu energii do 32% oraz zwiększenie efektywności energetycznej o 32,5%⁵. Kontynuacja realizacji wyżej wymienionych

⁴ KONCEPCJA SPRAWIEDLIWEJ TRANSFORMACJI WIELKOPOLSKI WSCHODNIEJ, ARR Transformacja Sp. z o.o., projekt luty 2021.

⁵ Wielkopolskie Biuro Planowania Przestrzennego w Poznaniu. 2020. Założenia regionalnej strategii na rzecz neutralności klimatycznej WIELKOPOLSKA WSCHODNIA 2040 „PO WĘGLU”.

kierunków działań przez kolejną dekadę (do 2040 r.), pozwoli na dalsze ograniczenie niekorzystnych dla klimatu zjawisk oraz osiągnięcie neutralności klimatycznej.

Kompleksowe podejście do transformacji Wielkopolski Wschodniej wpisuje się w ideę sprawiedliwej transformacji i oznacza równy dostęp do zasobów środowiska (wody, czystego powietrza, terenów zieleni), rynku pracy, infrastruktury społecznej i technicznej oraz niwelowanie dysproporcji rozwojowych w celu zapewnienia wysokiej jakości życia i możliwości rozwoju w długim horyzoncie czasu. Kluczowe znaczenie w takim podejściu mają pracownicy i wspólnoty lokalne dotknięte procesami transformacyjnymi oraz ochrona środowiska nieograniczająca się jedynie do zmian klimatycznych⁶.

Wobec sprawiedliwej transformacji Wielkopolska Wschodnia potrzebuje nowego modelu rozwoju, który powinien być oparty o trzy filary, które są ze sobą powiązane i wzajemnie na siebie oddziałują, tj.: filar gospodarczy, przestrzenny i społeczny, co jest zgodne ze *Strategią rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 r.*

Proces sprawiedliwej transformacji powinien być prowadzony zgodnie z kilkoma zasadami, które pozwolą na jego lepszą organizację⁷:

1. Współpraca i partnerstwo oznaczające współdziałanie między podmiotami publicznymi i prywatnymi, organizacjami pozarządowymi, sektorem nauki i społeczeństwem obywatelskim przed rozpoczęciem procesu transformacji i podczas jego trwania.
2. Koncentracja wsparcia skupiona wokół inteligentnych specjalizacji oznaczająca skupienie się na tych produktach, technologiach czy sektorach, które pozwolą stworzyć trwałą, opartą na innowacyjnych rozwiązaniach, nowoczesną, konkurencyjną i zrównoważoną gospodarkę.
3. Uwzględnianie zasad zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska na wszystkich etapach przygotowywania procesu transformacji i podczas jego trwania, co jest szczególnie istotne w przypadku regionów górniczych, znacznie obciążonych środowiskowo w przeszłości.

⁶ Grupa Ekspercka „Sprawiedliwa Transformacja”. 2020. Propozycje rekomendacji dla obszaru sprawiedliwa transformacja.

⁷ KONCEPCJA SPRAWIEDLIWEJ TRANSFORMACJI WIELKOPOLSKI WSCHODNIEJ, ARR Transformacja Sp. z o.o., projekt luty 2021.

4. Zmniejszanie nierówności terytorialnych rozumiane jako wsparcie słabszych obszarów bez rezygnacji ze wsparcia i wykorzystania potencjałów obszarów lepiej rozwiniętych. Poszczególne obszary subregionu powinny być wspierane w zakresie wzmocnienia ich specyficznych potencjałów oraz przeciwdziałania barierom rozwojowym.
5. Zintegrowanie działań polegające na integracji wymiarów: społecznego, gospodarczego i przestrzennego oraz komplementarność działań podejmowanych na różnych szczeblach podziału administracyjnego, przy wykorzystaniu różnych źródeł i będące źródłem synergii.
6. Inkluzywny charakter transformacji Wielkopolski Wschodniej względem wszystkich mieszkańców oznaczający uwzględnianie w ramach podejmowanych działań równości szans zatrudnienia, kształcenia, swobodnego korzystania z dóbr i usług, poszanowanie praw człowieka, w tym równość bez względu na wiek, płeć, pochodzenie etniczne, orientację seksualną, wyznawaną religię i światopogląd. Obejmuje również dążenie do spójności społecznej, poszanowanie różnorodności kulturowej oraz dziedzictwa kulturowego, zaangażowane społeczeństwo i aktywność obywatelską.

Kluczowe wyzwania rozwojowe Wielkopolski Wschodniej⁸, określone na podstawie analiz sytuacji społeczno-gospodarczej i prac grup roboczych, stanowią:

1. Budowa innowacyjnej, zasobooszczędnej i zdywersyfikowanej gospodarki.
2. Transformacja energetyczna w kierunku gospodarki zeroemisyjnej i energooszczędnej.
3. Rozwijanie oraz poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego, najważniejszego zasobu subregionu.
4. Przeciwdziałanie degradacji środowiska i adaptacja do zmian klimatycznych.
5. Poprawa transportowej spójności wewnętrznej i mobilności mieszkańców.

⁸ KONCEPCJA SPRAWIEDLIWEJ TRANSFORMACJI WIELKOPOLSKI WSCHODNIEJ, ARR Transformacja Sp. z o.o., projekt luty 2021.

6. Przeciwdziałanie niekorzystnym trendom demograficznym.
7. Redukcja ubóstwa i poprawa dostępu do usług społecznych.
8. Budowa trwałego kapitału społecznego i potencjału kulturowego.
9. Zmniejszenie nierówności w wymiarze terytorialnym.

Cel główny i cele szczegółowe sprawiedliwej transformacji Wielkopolski Wschodniej⁹

Wizja sprawiedliwej transformacji Wielkopolski Wschodniej określona w *Koncepcji Sprawiedliwej Transformacji Wielkopolski Wschodniej* przedstawia w sposób syntetyczny opis pożądanego stanu docelowego Wielkopolski Wschodniej w 2040 r., do jakiego będzie dążyć się w wyniku transformacji subregionu. Zgodnie z nią Wielkopolska Wschodnia w 2040 r. będzie regionem z zeroemisijną, zasobooszczędną i innowacyjną gospodarką, będącym krajowym liderem w zielonej energetyce, zapewniającym mieszkańcom bardzo dobre warunki życia oraz godną i dostosowaną do kwalifikacji pracę, a samorządom nowe źródła dochodu; szanującym wartości europejskie, chroniącym środowisko przyrodnicze i umożliwiającym każdemu mieszkańcowi samorealizację¹⁰.

Cel główny transformacji jest tożsamy w powyższą wizję i ma być osiągnięty przez realizację trzech celów szczegółowych, dotyczących sfer: gospodarczej, przestrzennej i społecznej, odpowiadających trzem filarom sprawiedliwej transformacji, które podporządkowane są wymienionym wyżej wyzwaniom rozwojowym związanym z transformacją Wielkopolski Wschodniej.

Cel 1. Zeroemisyjna dynamiczna gospodarka o obiegu zamkniętym

Cel jest odpowiedzią na zmiany zachodzące w subregionie w wyniku transformacji w kierunku neutralności klimatycznej. Zabezpieczy przyszłość subregionu kształtując konkurencyjność i innowacyjność Wielkopolski Wschodniej, a także pozwoli uniezależnić rozwój tego obszaru od

⁹ KONCEPCJA SPRAWIEDLIWEJ TRANSFORMACJI WIELKOPOLSKI WSCHODNIEJ, ARR Transformacja Sp. z o.o., projekt luty 2021.

¹⁰ Jw.

sektora wydobywczego i energetyki wykorzystującej pierwotne nośniki energii. Wzmacniać będzie istniejące i nowe gałęzie gospodarki, na których subregion będzie budował swoją pozycję konkurencyjną.

Podjęmowane działania stworzą z Wielkopolski Wschodniej „Wielkopolską Dolinę Energii” oraz pozwolą osiągnąć przez subregion pozycję lidera w zakresie zielonej gospodarki do 2040 r., w ramach której kluczowym sektorem będzie zeroemisyjny i zasobooszczędny przemysł wykorzystujący nowoczesne technologie cyfrowe.

W ramach niniejszego celu kluczowe będą: dywersyfikacja gospodarki, powstawanie nowych miejsc pracy i rozwój przedsiębiorczości, zapewniając dzięki temu zatrudnienie dla osób odchodzących z górnictwa i energetyki czy bezrobotnych, a w szczególności osób, które straciły pracę w przemyśle wydobywczym i energetycznym, a także płynne zatrudnianie osób młodych wchodzących na rynek pracy. W ramach wzmacniania Wielkopolski Wschodniej poprzez rozwój przedsiębiorstw preferowane będą inwestycje tworzące wysokiej jakości trwałe miejsca pracy, konkurencyjne cenowo, w miarę możliwości powiązane ze specjalnościami gospodarczymi subregionu. Istotnym elementem innowacyjnej i konkurencyjnej gospodarki jest wysoka jakość kapitału ludzkiego, w związku z czym podnoszone będą kompetencje i kwalifikacje mieszkańców subregionu. Realizacja tego celu w połączeniu z efektami działań wdrażanych w ramach pozostałych celów przyczyni się do wzrostu zamożności mieszkańców tego obszaru.

Priorytety i kierunki interwencji w ramach celu 1.

Priorytet 1.1. (R)ewolucja energetyczna w kierunku neutralności klimatycznej.

1.1.1. Rozwój odnawialnych źródeł energii i energetyki rozproszonej.

1.1.2. Rozwój technologii wodorowych.

1.1.3. Zeroemisyjny sektor energetyczny odporny na zmiany klimatyczne.

1.1.4. Zeroemisyjny i energooszczędny transport.

1.1.5. Zeroemisyjny i energooszczędny przemysł i budownictwo.

Priorytet 1.2. Zdedywersyfikowana i innowacyjna gospodarka z rozwiniętą przedsiębiorczością.

1.2.1. Rozwój prac badawczo-naukowych, technologii i innowacji w nowych specjalizacjach subregionu.

1.2.2. Rozwój potencjału Instytucji Otoczenia Biznesu (IOB) i profesjonalizacja ich działalności oraz rozwój sieci współpracy i wymiany wiedzy.

- 1.2.3. Wsparcie powstawania przedsiębiorstw oraz rozwój przedsiębiorstw w początkowym okresie działalności.
- 1.2.4. Rozwój przedsiębiorstw, w szczególności MŚP, w zakresie dostosowywania do zmieniających się warunków rynkowych i technologicznych.
- 1.2.5. Rozwój rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego.
- 1.2.6. Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Wielkopolski Wschodniej.
- 1.2.7. Wsparcie internacjonalizacji przedsiębiorstw oraz promocja subregionu.

Priorytet 1.3. E-Wielkopolska Wschodnia.

- 1.3.1 Poprawa konkurencyjności w nowych specjalizacjach gospodarczych subregionu dzięki technologiom cyfrowym.
- 1.3.2. Poprawa jakości obsługi mieszkańców i przedsiębiorstw dzięki usługom cyfrowym (w tym: e-administracja, e-zdrowie).
- 1.3.3. Wdrażanie koncepcji Smart City i Smart Village.
- 1.3.4. Rozwój przewodowej i bezprzewodowej infrastruktury teleinformatycznej.
- 1.3.5. Przygotowanie społeczeństwa i różnych podmiotów do tworzenia i korzystania z technologii cyfrowych.

Priorytet 1.4. Gospodarka o obiegu zamkniętym.

- 1.4.1. Zrównoważona produkcja przemysłowa.
- 1.4.2. Zrównoważona konsumpcja.
- 1.4.3. Rozwój biogospodarki.

Priorytet 1.5. Kompetentni, wykwalifikowani oraz aktywni zawodowo mieszkańcy.

- 1.5.1. Podnoszenie jakości edukacji i kształcenia się oraz ich lepsze dopasowanie do potrzeb rynku pracy, nowych specjalizacji subregionu i nowoczesnej gospodarki.
- 1.5.2. Aktywizacja zawodowa rezerw kapitału ludzkiego oraz grup szczególnie zagrożonych bezrobociem i dezaktywizacją.
- 1.5.3. Wzmacnianie adaptacyjności przedsiębiorców i pracowników, a także rolników do zmian.

Cel 2. Zintegrowana przestrzeń wysokiej jakości.

Rozwój gospodarczy oraz poprawa jakości życia mieszkańców, przy jednoczesnym poszanowaniu oraz ochronie i odtwarzaniu zasobów środowiska, wymaga kreowania atrakcyjnej i dostępnej przestrzeni, której zasoby będą użytkowane również przez przyszłe pokolenia. W przypadku Wielkopolski Wschodniej jednym z kluczowych działań mających na celu poprawę jakości przestrzeni i jej funkcjonalności, a przez to wzrostu jakości życia mieszkańców, będzie regeneracja obszarów przekształconych wskutek działalności przemysłowej poprzez przywrócenie im poprzednich funkcji i właściwości, m.in.: odbudowę prawidłowych stosunków wodnych i przywracanie zubożonej różnorodności biologicznej (na terenach zdegradowanych i poza nimi) lub zmianę ich sposobu zagospodarowania poprzez nadanie im nowych funkcji. W obliczu nasilających się zmian klimatycznych niezbędne staje się podjęcie interwencji w zakresie przeciwdziałania skutkom suszy i zjawisk ekstremalnych, a także poprawy jakości wód. Kluczowe jest dbanie o środowiskowy potencjał rozwoju, dzięki czemu możliwe będzie jego użytkowanie dla zaspokojenia aktualnych potrzeb rozwojowych, a także zachowania zasobów rozwojowych dla przyszłych pokoleń.

Transformacja Wielkopolski Wschodniej, w tym zamykanie kopalń oraz rozwój nowych specjalizacji subregionu przyczyni się do zmiany kierunków przepływu towarów i siły roboczej. Ponadto nowe specjalizacje gospodarki subregionu będą miały inne wymagania logistyczne i infrastrukturalne niż sektor wydobywczy i energetyczny. W związku z tym konieczna jest poprawa wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej tego obszaru, która przyczyni się dodatkowo do wzrostu jego atrakcyjności dla nowych inwestorów oraz zwiększenia konkurencyjności subregionalnej gospodarki.

Priorytety i kierunki interwencji w ramach celu 2

Priorytet 2.1. Zregenerowane środowisko przyrodnicze.

2.1.1. Zagospodarowanie obszarów zdegradowanych.

2.1.2. Odtworzenie prawidłowych stosunków wodnych na obszarze oddziaływania kopalń.

Priorytet 2.2. Adaptacja do zmian klimatu.

2.2.1. Zwiększanie zasobów wód oraz poprawa ich jakości.

2.2.2. Ochrona i odtwarzanie różnorodności biologicznej oraz naturalnej retencji w krajobrazie.

2.2.3. Ograniczanie skutków zjawisk ekstremalnych, w tym adaptacja obszarów zurbanizowanych do zmian klimatu.

2.2.4. Adaptacja rolnictwa do zmian klimatu.

Priorytet 2.3. Poprawa dostępności transportowej.

2.3.1. Powiązania drogowe dostosowane do potrzeb transformacji subregionu.

2.3.2. Rozwinięty system kolejowy gwarantujący sprawne powiązania wewnętrzne i zewnętrzne subregionu.

Cel 3. Aktywne społeczeństwo

Główną siłą napędową transformacji subregionu jest aktywne społeczeństwo. Dlatego konieczne jest likwidowanie istotnych elementów obniżających potencjał rozwoju społeczno-gospodarczego Wielkopolski Wschodniej, do których należy zaliczyć występujące zróżnicowania społeczne czy niewystarczający poziom zdrowia mieszkańców. Niezbędnym czynnikiem rozwoju gospodarczego jest również rozwinięty kapitał społeczny. Oznacza to, że transformacja subregionu powinna aktywnie włączać osoby poszukujące pracy oraz sprzyjać poprawie jakości życia społecznego i kulturalnego mieszkańców, a także włączeniu społecznemu, co przełoży się na gospodarkę o wysokim poziomie zatrudnienia, dobrej jakości i przedsiębiorczości. Niezbędne jest także zapewnienie kompleksowej ochrony zdrowia mieszkańców, w szczególności osób starszych oraz pracujących i zagrożonych utratą pracy z przyczyn zdrowotnych. Konieczna jest adaptacja gospodarki do obserwowanych trendów demograficznych, w szczególności poprzez zapewnienie dostępności usług świadczonych w odpowiedzi na te wyzwania. Starzejące się społeczeństwo wymagać będzie z jednej strony rozwoju sektora białej gospodarki, z drugiej zaś srebrnej gospodarki, która przyczyni się do poprawy jakości życia i wzrostu samodzielności osób starszych, w tym do wydłużenia ich aktywności zawodowej.

Priorytety i kierunki interwencji w ramach celu 3

Priorytet 3.1. Silny kapitał społeczny.

3.1.1. Zwiększanie aktywności i współpracy mieszkańców.

3.1.2. Ochrona dziedzictwa i uczestnictwo w kulturze, a także wzmacnianie tożsamości mieszkańców.

3.1.3. Szeroka oferta usług przemysłu czasu wolnego, w tym sportu i turystyki.

3.1.4. Rewitalizacja miast i obszarów wiejskich.

Priorytet 3.2. Nowoczesne usługi społeczne.

3.2.1. Integracja społeczna osób i grup zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem.

3.2.2. Rozwój usług i infrastruktury społecznej w środowisku lokalnym.

3.2.3. Rozwój usług i infrastruktury społecznej w środowisku lokalnym.

Priorytet 3.3. Zdrowi mieszkańcy.

3.3.1. Upowszechnianie profilaktyki i diagnostyki zdrowotnej oraz promocji zdrowia.

3.3.2. Poprawa dostępności i jakości usług zdrowotnych.

Potencjalne źródła finansowania działań w ramach sprawiedliwej transformacji:

1. fundusze europejskie w ramach polityki spójności: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR), Fundusz Spójności (FS), Europejski Fundusz Społeczny+ (EFS+) oraz Fundusz Sprawiedliwej Transformacji (FST);
2. środki europejskie w ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (Recovery and Resilience Facility – RRF), środki te będą inwestowane w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności;
3. środki europejskie w ramach Programu InvestEU;
4. środki europejskie w ramach instrumentu pożyczkowego Europejskiego Banku Inwestycyjnego dla sektora publicznego;
5. środki Komisji Europejskiej – m.in. Programu LIFE czy Horyzont Europa;
6. środki w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego;
7. budżet państwa oraz państwowych funduszy celowych, NFOŚiGW, WFOSiGW, Fundusz Dróg Samorządowych;
8. budżet województwa;
9. budżety jednostek samorządu terytorialnego;
10. środki prywatne.

Miasto Konin aktywnie uczestniczy w pracach grup roboczych, konsultacjach i spotkaniach, których celem było zdefiniowanie kluczowych dla subregionu problemów i wynikających z nich wyzwań oraz wypracowanie wytycznych dla planowanego procesu transformacji Wielkopolski Wschodniej. W oparciu o wypracowane przez uczestników grup roboczych wytyczne oraz prowadzone równoległe do ich prac analizy zostaną opracowane przez ekspertów zewnętrznych następujące dokumenty:

1. Koncepcja sprawiedliwej transformacji Wielkopolski Wschodniej,
2. Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji zgodny z wymogami rozporządzenia ustanawiającego Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST), którego celem jest spełnianie wymogów umożliwiających pozyskanie środków unijnych w latach 2021–2027,
3. długookresowa i kompleksowa strategia w zakresie osiągnięcia neutralności klimatycznej, poprawy warunków życia oraz rozwoju społeczno-gospodarczego regionu Wielkopolski Wschodniej.

Cele przyświecające Sprawiedliwej Transformacji Wielkopolski Wschodniej są spójne ze Strategią Rozwoju Konina Plan 2020–2030 „Konin. Zielone Miasto Energii”¹¹ oraz z Planem Rozwoju Lokalnego 2020–2030.

Celami strategicznymi Planu Rozwoju Lokalnego są:

1. Generowanie kreatywności, czyli uruchamianie energii ludzi, wyzwalanie przedsiębiorczości i aktywności mieszkańców Konina.
2. Transformacja energetyczna, czyli rozwój energetyki odnawialnej, w tym wykorzystanie wodoru oraz wód geotermalnych do produkcji energii.
3. Zdrowa równowaga, czyli nadanie miastu nowego, proekologicznego charakteru, wspierającego zdrowie mieszkańców.

Działania i przedsięwzięcia opisane w Planie Rozwoju Lokalnego oraz w komplementarnym do niego Planie Rozwoju Instytucjonalnego tworzą nową ścieżkę rozwoju miasta, syntetycznie ujętą w Zestawieniu Przedsięwzięć Strategicznych – Nowa Ścieżka Rozwoju 2020–2030(NŚR)¹². W NŚR zostało ujętych 114 przedsięwzięć w ramach 17 działań. Zaplanowane

¹¹ Uchwała nr 293 Rady Miasta Konina z dnia 22 stycznia 2020 r.

¹² Uchwała nr 467 Rady Miasta Konina z dnia 23 grudnia 2020 r.

działania i przedsięwzięcia, realizowane w przemysłanej, spójnej formie i wzajemnym powiązaniu, będą przyczyniać się do rozwiązania problemów rozwojowych miasta w wymiarach: społecznym, gospodarczym, środowiskowym, przestrzennym oraz finansowania rozwoju miasta, inteligentnego zarządzania miastem i poprawy funkcjonowania lokalnej administracji. Są to różnorodne przedsięwzięcia zarówno inwestycyjne i nieinwestycyjne, które są zaplanowane do realizacji przez miasto i jednostki organizacyjne oraz w partnerstwie z sektorem prywatnym.

W tabeli poniżej przedstawiono wszystkie działania i przykładowe przedsięwzięcia w ramach Nowej Ścieżki Rozwoju 2020–2030.

Lp.	Działania	Wybrane przedsięwzięcia
1	Rozwojowy urząd	Inteligentne zarządzanie miastem – smart city
2	E-urząd	Zintegrowany system informatyczny do zarządzania jednostkami administracji publicznej i rozwój nowych e-usług
		Zakup i wdrożenie systemu partycypacji społecznej
3	Dostępny i otwarty urząd	Likwidacja barier architektonicznych w budynkach urzędu
4	Ożywiona kultura	Kultura w przestrzeniach miejskich – otwórz okno na kulturę
5	Przedsiębiorcza i kreatywna przestrzeń	Inkubator Aktywności Kulturalnej
		Centrum Aktywizacji społeczno-gospodarczej i inkubator przedsiębiorczości
6	Przedsiębiorczy Konin	Realizacja Programu Wspierania Przedsiębiorczości
7	Edukacja przyszłości	Rozwój kształcenia zdalnego i komunikacji
		Kształcenie zgodne z naturą i potrzebami rynku pracy
8	Konin dla seniora	Tworzenie Klubów Seniora i Domów seniora
9	Zaangażowana społeczność	System oddolnych inicjatyw i edukacja obywatelska
		System grantowy – rozwój współpracy z NGO w celu zwiększenia udziału NGO w realizacji działań w obszarach zgodnych ze Strategią
10	Niskoemisyjne budynki	Modernizacja energetyczna budynków komunalnych
		Modernizacja energetyczna budynków urzędowych wraz z instalacją fotowoltaiczną
		Kompleksowa modernizacja energetyczna obiektu Rondo + OZE
		Termomodernizacja energetyczna budynków 42 jednostek oświatowych wraz z instalacjami fotowoltaicznymi
		Realizacja programu antysmogowego (dopłaty do wymiany źródeł ciepła, likwidacja pieców)
		Budowa wielorodzinnych budynków mieszkalnych

11	Ciepło i energia z OZE	Budowa ciepłowni geotermalnej w Koninie
		Przebudowa systemu ciepłowniczego Konina
		Przebudowa węzłów i sieci ciepłowniczej w Koninie
		Modernizacja Stacji Wodociągowej Konin-Kurów (SUW) wraz z budową pompy ciepła i instalacją fotowoltaiczną
		Budowanie instalacji fotowoltaicznych na terenie Oczyszczalni Ścieków Prawy Brzeg i przepompowniach
		Budowanie instalacji fotowoltaicznych na terenie Oczyszczalni Ścieków Lewy Brzeg i przepompowniach
		Wybudowanie regionalnej instalacji zagospodarowania osadów ściekowych z wykorzystaniem układu kogeneracyjnego na terenie OŚ Lewy Brzeg w Koninie
		Zamknięty system fermentacji i kompostowania z dojrzwaniem na placu
		Wybudowanie linii średniego napięcia łączącego Klaster Energii „Zielona Energia Konin” z PWiK. MPEC, MZGOK, tereny inwestycyjne
		12
Zeroemisyjna infrastruktura transportu publicznego, stacja wodorowa, zielone stacje paliw		
Budowa zintegrowanego systemu ścieżek rowerowych		
Infrastruktura rowerowa (wypożyczalnia rowerów i hulajnóg, ładowarki, stojaki itp.)		
Budowa zielonego parkingu przy ulicy Wyzwolenia		
Modernizacja istniejących przystanków i budowa nowych		
Budowanie stacji ładowania pojazdów elektrycznych		
System Zarządzania Ruchem Drogowym		
Aplikacje dla mieszkańców oraz kampania informacyjno-edukacyjna z zakresu niskiej emisji		
Inwestycje drogowe: drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne		
13	Programy i partnerstwa dla transformacji	Budowanie Wspólnej Marki – Wielkopolska Dolina Energii
		Strategia/Plan Sprawiedliwej Transformacji – Wielkopolska Wschodnia
14	Klimat dla inwestycji	Aktywizacja terenów zielonych – połączenie terenów inwestycyjnych z siecią ciepłowniczą MPEC
		Budowa terminalu intermodalnego
		Budowa Parku Przemysłowo-Technologicznego na terenach inwestycyjnych
		Uzbrojone i dobrze skomunikowane grunty inwestycyjne
		Odwodnienie terenów inwestycyjnych

15	Eko-edukacja	Edukacja ekologiczna mieszkańców (akcje społeczne, konkursy itp.)
		Przyjazna przestrzeń do edukacji ekologicznej (parki, ogrody itp.) poza zielonymi korytarzami
16	Zielona przestrzeń Zielona przestrzeń	Renowacja historycznego parku im. Chopina
		Zagospodarowanie terenów pokopalnianych hałd na osiedlu Zatorze – trasy crossowe dla rowerzystów i biegaczy oraz terenów w Międzyzlesiu i Niestuszu
		Budowa „Rodzinnej ścieżki miejskiej” od parku im. Chopina do placu Zamkowego
		Przebudowa placu Wolności
		Miejski park tętniowy na wyspie Pocijewe
		Ekologiczny salon miasta – przebudowa wyspy Pocijewe
		Wyznaczenie zielonych korytarzy, zmiana organizacji ruchu w celu ograniczenia emisji CO ₂
		Zazielenienie osiedli poprzez stworzenie parków kieszonkowych (skwerów) ogrodów, podwórek
		Budowa kładki nad kanałem ulgi z wyspy Pocijewe do prawobrzeżnego Konina wraz z budową ścieżki rowerowej i infrastruktury towarzyszącej
		Zielony i pasywny amfiteatr
		Kampania edukacyjno-informacyjna nt. zmian klimatu i program animacji wybranych miejsc na trasie zielonych korytarzy
Realizacja Programu Retencji Wód		
17	Aktywny Konin	Utworzenie plaży miejskiej w Łężynie z funkcją sportowo-rekreacyjną
		Przebudowa stadionu im. M Paska w Koninie przy ul. Dmowskiego
		Modernizacja stadionu Przyszłości wraz z zapleczem i halą sportową
		Budowa boisk sportowych – I etap: ZSB i III liceum i II etap: SP nr 4, SOSW, I Liceum, ZST
		Płyty treningowe, budowa i modernizacja boisk osiedlowych
		Przystań w Gosławicach jako Centrum Szkolenia Żeglarstwa Wielkiej Pętli Wielkopolski

SPRAWIEDLIWA TRANSFORMACJA WIELKOPOLSKI WSCHODNIEJ

Streszczenie:

Wielkopolska Wschodnia to jeden z kilku obszarów w Polsce, którego dalszy rozwój zależy od procesu głębokiej transformacji gospodarczej, społecznej i środowiskowej. Negatywne skutki społeczne zmian mogą być minimalizowane poprzez wdrażanie zasad Sprawiedliwej Transformacji. Dynamiczny rozwój Wielkopolski Wschodniej przypadał na lata 1960–1980, kiedy w wyniku decyzji o eksploatacji odkrywkowej złóż węgla brunatnego, w Koninie oraz Turku i ich otoczeniu rozwinął się przemysł wydobywczy, energetyczny i ciężki.

Obecnie Wielkopolska Wschodnia jest relatywnie najslabiej rozwiniętym obszarem województwa wielkopolskiego. Jego rozwój w dużym stopniu warunkowany jest swoistym uwięzieniem na ścieżce monokultury dużych zakładów przemysłu wydobywco-energetycznego. Wdrażając zasady Sprawiedliwej Transformacji, Wielkopolska Wschodnia ma stać się regionem z zeroemisyjną, zasobooszczędną i innowacyjną gospodarką, będącym krajowym liderem w zielonej energetyce, zapewniającym mieszkańcom bardzo dobre warunki życia oraz godną i dostosowaną do kwalifikacji pracę, a samorządom nowe źródła dochodu, szanującym wartości europejskie, chroniącym środowisko naturalne i umożliwiającym każdemu mieszkańcowi samorealizację.

Sprawiedliwa Transformacja to proces, który obejmuje całą sferę społeczno-gospodarczą oraz opisuje zmiany polegające na wycofywaniu szkodliwego dla ludzi, klimatu i środowiska przemysłu. Odnosi się ona do opracowywania planów, strategii oraz inwestycji prowadzących do stworzenia alternatywnych, „zielonych” miejsc pracy i ochrony pracowników z branży energetycznej, którzy są zagrożeni zmianą lub utratą zatrudnienia.

Fundusz Sprawiedliwej Transformacji to instrument finansowy, będący filarem mechanizmu sprawiedliwej transformacji. Jego główny cel będzie stanowić dywersyfikacja gospodarcza obszarów najbardziej dotkniętych skutkami transformacji klimatycznej, w konsekwencji której dojdzie do konieczności przekwalifikowania i aktywnej integracji pracowników oraz osób poszukujących pracy. FST będzie wykorzystywany głównie do udzielania dotacji.

Mechanizm Sprawiedliwej Transformacji zaproponowany w ramach Europejskiego Zielonego Ładu będzie koncentrował się na regionach

i sektorach, które najsilniej odczują skutki transformacji ze względu na swoją zależność od paliw kopalnych lub od procesów przemysłowych charakteryzujących się wysoką intensywnością emisji gazów cieplarnianych. Będzie on opierał się na trzech głównych źródłach finansowania: Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji, specjalnym systemie sprawiedliwej transformacji w ramach InvestEU oraz instrumencie pożyczkowym Europejskiego Banku Inwestycyjnego dla sektora publicznego gwarantowanym przez budżet UE.

A JUST TRANSFORMATION OF EASTERN WIELKOPOLSKA

Summary:

Eastern Wielkopolska is one of the few areas in Poland, the further development of which will depend on the process of deep economic, social and environmental transformation. The negative social effects of changes can be minimized by implementing the principles of Just Transition.

The dynamic development of Eastern Wielkopolska took place in the years 1960–1980, with decision to open-cast lignite mining, energy and heavy industries developed in Konin and Turek and their surroundings. Currently, Eastern Wielkopolska is relatively the least developed area of the Greater Poland Voivodeship. Its development is largely conditioned by a kind of imprisonment on the monoculture path of large mining and energy industry plants. By implementing the principles of Just Transition, Eastern Wielkopolska is to become a region: with a zero-emission, resource-efficient and innovative economy, being the national leader in green energy, providing residents with very good living conditions and decent and qualified work, and new sources of income for local governments, respecting European values, protecting the natural environment and enabling self-realization for every inhabitant.

Just Transition is a process that covers the entire socio-economic sphere and describes changes involving the phasing out of industries that are harmful to people, climate and the environment. It refers to developing plans, strategies and investments to create alternative 'green' jobs and protect energy workers who are at risk of changing or losing their jobs.

The Just Transition Fund is a financial instrument that is a pillar of the Just Transition Mechanism. Its main goal will be the economic diversification of the areas most affected by the effects of the climate transformation, as a consequence of which it will be necessary to retrain and actively integrate employees and jobseekers. The JTF will be mainly used to award grants.

The Just Transition Mechanism proposed under the European Green Deal will focus on the regions and sectors that will be most affected by the transition due to their dependence on fossil fuels or on high GHG intensity industrial processes. It will be based on three main sources of funding: the Just Transition Fund, the dedicated Just Transition Scheme under InvestEU and the European Investment Bank loan facility for the public sector guaranteed by the EU budget.

Materiały źródłowe:

1. KONCEPCJA SPRAWIEDLIWEJ TRANSFORMACJI WIELKOPOLSKI WSCHODNIEJ, ARR Transformacja Sp. z o.o., projekt luty 2021.
2. Wielkopolskie Biuro Planowania Przestrzennego w Poznaniu. 2020. Założenia regionalnej strategii na rzecz neutralności klimatycznej WIELKOPOLSKA WSCHODNIA 2040 „PO WĘGLU”.
3. Grupa Ekspercka „Sprawiedliwa Transformacja”. 2020. Propozycje rekomendacji dla obszaru sprawiedliwa transformacja.
4. Analiza gospodarcza regionu Wielkopolski Wschodniej pod kątem realizacji procesu sprawiedliwej transformacji, w tym transformacji energetycznej, Instart, styczeń 2021.
5. TERYTORIALNY PLAN SPRAWIEDLIWEJ TRANSFORMACJI WIELKOPOLSKI WSCHODNIEJ, projekt luty 2021.
6. Strategia Rozwoju Konina Plan 2020–2030 „Konin. Zielone Miasto Energii”, Urząd Miejski w Koninie, styczeń 2020.
7. Plan Rozwoju Lokalnego 2020–2030, Urząd Miejski w Koninie, październik 2020
8. A Just Transition Fund – IPOL_STU(2020)651444_PL – Publikacja Parlamentu Europejskiego kwiecień 2020.